

Tegnspråkopplæring etter barnehageloven – innhold i sakkyndig vurdering og vedtak

Vi mottok en henvendelse fra Statsforvalteren i Trøndelag den 13. februar 2020 om tegnspråkopplæring etter barnehageloven § 38, tidligere § 19 h (se vedlagt henvendelse).

TOLKNINGSUTTALELSE 22.01.2021

Gjelder

- [Barnehageloven - § 38 Rett til tegnspråkopplæring](#)

Statsforvalteren ber om en avklaring på om kommunens vedtak om tegnspråkopplæring skal inneholde opplysninger om hvor lenge hjelpen skal vare, hvilket timeomfang hjelpen skal ha, hvordan hjelpen skal organiseres og hvilken kompetanse de som gir hjelpen skal ha. De spør også om kommunene fortsatt skal fastsette omfanget av barnets rett i vedtak om tegnspråkopplæring. De viser i den forbindelse til at foreldre ikke lenger har rett til fradrag i foreldrebetalingen for den tiden barnet mottar tegnspråkopplæring.

Vår vurdering er at spørsmålene er uavklarte. Vi sendte dere derfor en henvendelse 6.

august 2020 der vi ba om en avklaring. Vi ba dere også om å si noe om hva en sakkyndig vurdering skal inneholde. I møte med dere 11. desember avtalte vi at vi skulle sende en utdypende vurdering knyttet til disse spørsmålene:

- Hva skal vedtaket inneholde?
- Hva skal sakkyndig vurdering inneholde?

Innholdet i vedtak om tegnspråkopplæring for barn under opplæringspliktig alder

Spørsmålet er om kommunens vedtak om tegnspråkopplæring for barn under opplæringspliktig alder skal inneholde opplysninger om hvor lenge hjelpen skal vare, hvilket timeomfang hjelpen skal ha, hvordan hjelpen skal organiseres og hvilken kompetanse de som gir hjelpen skal ha.

Det var forskrift om *Rett og plikt til opplæring for hørselshemmede* som regulerte retten til tegnspråkopplæring også for barn under opplæringspliktig alder før opplæringsloven trådte i kraft. Forskriftens § 2-4 fjerde ledd lød slik: «Hørselhemma barn under opplæringspliktig alder, som får spesialpedagogisk hjelp, skal få tilbud om opplæring i teiknspråk.» Ordlyden i forskriftsbestemmelsen gir holdepunkter for at det tidligere var en nær sammenheng mellom spesialpedagogisk hjelp og tegnspråkopplæring.

Retten til tegnspråkopplæring for barn under skolepliktig alder var tidligere hjemlet i opplæringsloven § 2-6 tredje ledd med følgende ordlyd: «Barn under opplæringspliktig alder som har særlege behov for teiknspråkopplæring, har rett til slik opplæring. Departementet gir nærmare forskrifter.»

Retten til tegnspråkopplæring ble i Prop. 103 L (2015-2016) foreslått flyttet til barnehageloven og ble deretter tatt inn i barnehageloven § 38 (tidligere § 19 h), som trådte i kraft 1. august 2016. Det følger av forarbeidene til bestemmelsen at flyttingen ikke var ment å innebære noen realitetsendringer i rettighetene, men å samle regelverket for barn under opplæringspliktig alder i en lov.

Gjennomgangen over viser at kravet til innholdet i vedtak om tegnspråk ikke er tydelig regulert i særlovgivningen. Vi mener regelverket må tolkes i lys av alminnelige forvaltningsrettslige prinsipper.

Vedtaket om tegnspråkopplæring skal gi barn rett til et tilbud som sikrer barnets behov for tegnspråkopplæring. For å få oppfylt retten til tegnspråkopplæring, må vedtaket angi barnets tilbud klart og tydelig. Vedtaket skal treffes på bakgrunn av sakkyndig vurdering, og det må fremgå av vedtaket hva opplæringen skal inneholde.

Dersom noe av tegnspråkopplæringen som barnet har rett på etter slikt vedtak forsvinner, vil ikke barnet få dekket sitt behov, og barnets rett vil derfor ikke være oppfylt. Det er en forutsetning at foreldre kjenner til innholdet i tegnspråkopplæring for å kunne vurdere om barnets rett blir oppfylt. Retten til å klage på vedtaket bidrar til å sikre at det enkelte barnet får oppfylt sin individuelle rett til tegnspråkopplæring, fordi det vil da være mulig å kontrollere at kommunen oppfyller rettighetene i det enkelte barnets vedtak.

I lys av dette mener vi at vedtaket bør beskrive innholdet i tegnspråkopplæringen ved å blant annet si noe om hvor lenge hjelpen skal vare, hvilket timeomfang hjelpen skal ha, hvordan hjelpen skal organiseres og hvilken kompetanse de som gir hjelpen skal ha. Slike føringer vil også bidra til å hindre at hørselshemmede barn i ulike kommuner mottar et ulikt opplæringstilbud.

Ved å beskrive innholdet i vedtaket på denne måten kommer det tydelig frem hva slags tilbud barnet har rett på. Det er en forutsetning at foreldre kjenner til hva opplæringen skal bestå av for at de skal kunne følge opp og bidra til å sikre at barnet får oppfylt sine rettigheter. Et vedtak som beskriver innholdet i opplæringen vil også bidra til å sikre en reell klagerett.

Omfanget av tegnspråkopplæringen følger ikke av fag- og timefordeling, slik som for elever, og det vil derfor være behov for en uttalelse om omfanget. Vi mener en angivelse av omfanget av opplæringen også vil bidra til å ivareta hensynet til barnets beste.

Sakkyndig vurdering – utrede barnets behov for tegnspråkopplæring

Spørsmålet er hva sakkyndig vurdering skal inneholde.

Barn som har tegnspråk som førstespråk har rett til tegnspråkopplæring. Det er barnets

og foreldrenes oppfatning av språklig identitet som vil være avgjørende for hva som er barnets førstespråk. Andre barn med hørselshemming som har behov for å bruke tegnspråk, men som ikke bruker tegnspråk som førstespråk, kan ha rett til tegnspråkopplæring. Disse barna har rett til tegnspråkopplæring etter gjeldende rett dersom en sakkyndig vurdering viser at de har behov for slik opplæring. Denne vurderingen skal fremgå av sakkyndig vurdering.

Før kommunen treffer vedtak om spesialpedagogisk hjelp, skal det foreligge en sakkyndig vurdering av om barnet har særlige behov for spesialpedagogisk hjelp, jf. barnehageloven § 34. I den sakkyndige vurderingen skal det utredes og tas standpunkt til blant annet:

- a) om det foreligger sen utvikling og lærevansker hos barnet
- b) realistiske mål for barnets utvikling og læring
- c) om barnets behov kan avhjelpes innenfor det ordinære barnehagetilbudet
- d) hvilken type hjelp og organisering som vil bidra til barnets utvikling og læring
- e) hvilket omfang av spesialpedagogisk hjelp som er nødvendig, og hvilken kompetanse de som gir hjelpen bør ha.

Barnehageloven § 34 stiller ikke krav til innholdet i den sakkyndige vurderingen i forbindelse med vurdering av retten til tegnspråkopplæring. Etter vårt syn er det gode grunner for at slike føringer også bør gjelde for sakkyndig vurdering knyttet til barnets behov for tegnspråkopplæring. Etter vår vurdering er den sakkyndige vurderingen nærmest til å si noe om barnets behov og hvilket omfang opplæringen bør ha. Sakkyndig vurdering skal legge grunnlaget for at kommunen kan ta stilling til hva vedtaket skal inneholde for å dekke barnets behov, og det vil være vanskelig for kommunen å fatte vedtak uten at det er foretatt en nærmere vurdering av hvilket behov barnet faktisk har.

Foreldrebetaling

Barn som mottar spesialpedagogisk hjelp eller tegnspråkopplæring i barnehage hadde tidligere rett til fritak i foreldrebetalingen for barnehageplass. Det skulle gis fradrag for foreldrebetalingen for den tiden barnet mottok spesialpedagogisk hjelp eller tegnspråkopplæring. Årsaken var at hjelpen skulle være gratis. Kommunen måtte derfor

klart fastslå omfanget av barnets rett i vedtaket.

Da reglene om spesialpedagogisk hjelp ble flyttet fra opplæringsloven til barnehageloven, ble fritaket i foreldrebetalingen for barnehageplass på grunn av rett til spesialpedagogisk hjelp eller tegnspråkopplæring fjernet. Dette innebærer ingen endring av prinsippet om at spesialpedagogisk hjelp og tegnspråkopplæring skal være gratis. Departementet har vurdert det slik at gratisprinsippet oppfylles ved at foreldrene ikke kan pålegges utgifter knyttet til spesialpedagogisk hjelp eller tegnspråkopplæring. Statsforvalteren i Trøndelag spør om dette innebærer at kommunen ikke lenger skal fastsette omfanget av barnets rett i vedtaket. Vi vurderer at kommunen uavhengig av denne endringen bør fastsette omfanget av opplæringen i vedtaket og viser til det vi har redegjort for ovenfor.

Les Kunnskapsdepartementets svar til Utdanningsdirektoratet